

בבא קמא קב

משה שווערד

1. ספר שערים מצויינים בהלכה-קא:

יצאו עצים שהנאתן אחר ביעורן. והטעם לזה, כתב במשנה ראשונה במס' שביעית (רפ"ו) דמיקלי קלי איסורא דבשעת הנאה אין האיסור בעולם, ופירות שביעית שראויין לאכילה מותר לצבוע בהן, וכן להדליק בהן את הנר שהנאתן וביעורן שוה, אבל אסור ליתנן לדבר שהנאתן אחר ביעורן כמו משרה וכבוסה, והטעם כיון שאין הנאה בשעת הביעור הוי כמפסיד.

כתבו התוס' שהנאתן אחר ביעורן כשנעשית גחלת, אע"ג דוימנין הנאתן וביעורן שוה כגון להתחמם כנגדו או לבשל, מ"מ עיקרו לא קיימי להכי, אלא לאחר שנעשית גחלת כגון להסיק תנור לאפות. אבל רבינו חננאל במס' סוכה (מ.) פירש, דאין הפת נאפית ואין התבשיל מתבשלת אלא לאחר שריפת העצים. וכן בחי' הריטב"א (שם) פירש יצאו עצים שאין בהם הנאה במה שנתבשל אלא לאחר ביעורן, כשאדם נהנה מאותו פת ומאותו תבשיל.

2. ספר שערים מצויינים בהלכה

דף קב. סתם להסקה הן עומדין. פרש"י ולא להאיר, הלכך עצים נינהו ומעיקרא לא חל עליהו שביעית. ובתוס' לעיל (קא: ד"ה והאיכא) כתבו בשם הר"ח, דלהסקת התנור ניתנו דהוי הנאתן אחר ביעורן, הלכך אפילו להתחמם מותר, ולא חל עליהם שם שביעית וכו'. ובשטמ"ק כתב בשם הרמ"ה, דסתם עצים עומדים להסיק בהן תנור וכיריים ולהדליקן תחת התבשיל ולא להתחמם כנגדן, וממילא אימעטו להו מלאכלה, הלכך אע"ג דאימליך עליהו להתחמם כנגדן או לדבר אחר, לאו מילתא היא, ולא במחשבה דילה תליא מילתא, אלא באופן דאורחא דאינשי לאיתהנויי ביה, ולא

דמי ללקטן לאכילה, דהתם כשלקטן כשהן לחים, ולא חזו להסקה כלל. ובחי' הריטב"א מס' סוכה (מ.) פירש דאזלינן בתר רובא, ושריא אפילו מיעוטו דקיימי למשחן, שלא חילק הכתוב בהם. אבל בתוס' הנ"ל כתבו דאין לפרש כן.

3. רש"י על בבא קמא דף קב/א

תנאי היא – [1] איכא למאן דאמר סתם עצים להסקה ניתנו ולא חיילא שביעית אפילו אעצים דמשחן ואיכא למאן דלית ליה ואעצים דמשחן מיהא חיילא:

רש"י על בבא קמא דף קב/א

יצאו משרה וכבוסה - שמשעה שמטילין פשתן או בגד ביין נתקלקל ונבער והנאתו אינו אלא עד שלשה ימים וד' עד שיהא הפשתן שרוי וכן הבגד והיינו תנאי דרבנן סברי סתם פירות לאכילה וחיילא עליהו קדושת שביעית כדאמרן לעיל דכל דבר שהנאתו וביעורו שוה חיילא הלכך אפילו לקטן למשרה וכבוסה לא מהניא מחשבה לאפקועי איסורן למיהוי כעלי קנים שלקטן לעצים דמשתרו דהתם סתמייהו להכי ולהכי אבל פירות סתמן לאכילה ומשעת יצירתן חייל קדושתן ותו לא מהני מחשבה לאפקועי ואסורין למשרה וכבוסה דאין נהנין בקדושת שביעית אלא הנאה הדומה לאכילה וגבי עצים נמי סתם עצים להסקה ניתנו ולא חיילא אפילו אעצים דמשחן ור' יוסי סבר לא אמרינן סתם פירות לאכילה ניתנו ומהניא בהו מחשבה כעלי קנים וגפנים דהיכא דליקטן למשרה הוי דבר שהנאתו אחר ביעורו ולא חל עליהו שביעית כך מצאתי ויש לשונות אחרים וזו שמעתי והגון:

4. רש"י על סוכה דף מ/א

הכי גרסינן עצים דהסקה תנאי היא – [2] ועצים דהסקה גופייהו, שהנאתן אחר ביעורן תנאי היא אי נהגא בהו שביעית אי לא, דאיכא תנא דדריש לכם דומיא דלאכילה, למעוטי כל שהנאתו אחר ביעורו, כדדרשינן לעיל, ומההיא דרשה אימעוט עצים, ואיכא דלא ממעט מיניה אלא דבר שאין הנאתו שוה בכל אדם, כגון מלוגמא וזילוף ואפיקטויזין, ואני שמעתי מרבתי שהיו גורסים וסתם עצים להסקה נינהו תנאי היא, וכן כתוב בכל הספרים, וטרחתי מנעורי בכל צידי שיטת התלמוד לישבה כפי דבריהם, ואיני יכול, ומצאתי גירסא זו בספר כתב ידו של רבינו גרשום בן יהודה מנוחתו כבוד, ובסדר ישועות של רבינו יצחק בר מנחם כתוב ואינו מוגה, וכן נראה בעיני:

5. פני יהושע על בבא קמא דף קב/א

בפירוש"י בד"ה יצאו משרה וכבוסה וכו' ... ועוד קשה למאי שפרש"י דטעמא דרבי יוסי היינו משום דמשרה וכבוסה הנאתו אחר ביעורו הלכך לא נהגו בהו שביעית כלל. ואמאי אמרינן בגמרא דדרשינן לכם לכל צרכיכם, וכן הקשה במהרש"א פרק לולב הגזול [מ' ע"א] ע"ש. ונראה לענ"ד משום דמשמע לרש"י דאי אפשר לומר דפלוגתייהו דרבי יוסי ורבנן בלקטן לאכילה דא"כ מאי איריא משרה וכבוסה דאסור, ותיפוק ליה דקי"ל דכל הראוי למאכל אדם אסור להאכיל לבהמה בשביעית אע"ג דהנאתן וביעורן שוה, וכן הוא בתוספתא [שביעית פ"ה ה"ג] וכן נראה מלשון המשניות, אלא על כרחך דהתם איירי שלקטן בהדיא לאכילה והכא איירי כשלקטן על מנת ליתן לתוך המשרה וכבוסה דבכה"ג שרי ר' יוסי מקרא דלכם דמשמע דבתחלה מותר ללקט לכל צרכיכם ורבנן אסרי אפילו בכה"ג מדכתיב לאכלה, אבל כשלקטן מתחילה לאכילה הכל מודים דאסור לשנותן כלל אלא צריך לאכלן דוקא כדרכן ...

6. רש"י על בבא קמא דף קב/א

לזלף – שמזלפין יין בבית והאי נמי אין שוה בכל אדם שא"צ זילוף אלא אדם מעונג ומעודן:

7. חידושי הראב"ד על בבא קמא דף קב/א

הא דאמרינן לאכלה ולא לזלוף. אע"ג דאמרינן בעלמא שותין מלוג בסלע ומזלפין מלוג בשתים, דאלמא זלוף חשוב משתיה. הני מילי לאדם חשוב ומעונג, אבל לרוב בני אדם הפסד יין הוא, ואמר רחמנא לאכלה ולא להפסד, אבל משרה וכבוסה לאו הפסד הוא, דחיי נפש הוא כדאיתא בנדרים לר' יוסי גופיה:

8. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף קב עמוד א

[ז] אלא הלכה כר' יהודה למה לי מחלוקת ואח"כ סתם היא וכו' והלכה כסתם - התוס' בע"ז [דף ז. ד"ה פשיטא] והרא"ש בשיטה כאן והפנ"י מקשים למה לא פריך הלכה כר"י ל"ל. הרי קיי"ל [בעירו מו ב] שבכל מקום שפליגי ר"מ ור"י הלכה כר"י. ותל' הרא"ש והפנ"י משום שיש אמוראים שחולקים על הכלל הזה,

אבל מחלוקת ואח"כ סתם לית מאן דפליג שהלכה כסתם, ואפ' מי שחולק על מה שאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה מודה במחלוקת ואח"כ סתם שהלכה כסתם וכ"כ הרשב"א. אבל מהתוס' בע"ז משמע שגם מחלוקת ואח"כ סתם יש מחלוקת אם הלכה כסתם, ומ"מ לכו"ע הוי סתם כרבים לגבי יחיד, ולכן פריך הלכה כסתם שהוי רבים.

9. ספר שערים מצויינים בהלכה

קמ"ל הלכה כיחיד. כתב הראב"ד במס' עדיות (פ"א מ"ה) הא דתנן ולמה מזכירין דברי היחיד בין המרובין, הואיל ואין הלכה אלא כדברי המרובין, שאם יראה כ"ד את דברי היחיד ויסמוך עליו, ופירש לב"ד כלומר יקבע הלכה כמותו, כמו שמצינו באמוראים האחרונים שהם קובעים הלכה כיחידים הראשונים בכמה מקומות, ואע"פ שהמרובים חולקים עליהם וכו'. והקשה בגט פשוט (כללים – ה) והלא רובא דאורייתא הוא ד"אחרי רבים להטות", ותירץ דלא אמרינן כן אלא כשנחלקו בשעת מעשה בדין הסנהדרין או הב"ד שנשאלה שאלה לפנייהם, אז הולכים אחר הרוב מה"ת, בין להקל בין להחמיר, ואמנם אותו הדין אינו נשאר כן לעולם, ואינה הלכה פסוקה שלא יוכלו ב"ד אחר לחלוק על אותו פסק של הראשונים, שהרי אמרה תורה (שופטים יז-ט) "אל השופט אשר יהיה בימים ההם". וכ"כ בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' מד) דמסתבר טעמיה דיחיד לפעמים פסקו בגמ' כיחיד לגבי רבים. ועי'

10. חדושי הרשב"א על מסכת בבא קמא דף קב/א

אלא הלכה כר' יהודה למה לי מחלוקת ואח"כ סתם הוא והלכה כסתם. וא"ת מאי קושיא ומי עדיף מחלוקת ואח"כ סתם מסתם מתני' דליכא מחלוקת במתני' ופסקינן כתנאי דברייתא דפליגי אסתם מתני', ולא אקשינן והלא סתם מתני' הוא אלא לר' יוחנן בלחוד דכילל ופסקינן כסתם משנה (שבת מו, א), דאפילו לרב יוחנן נמי אמרינן בדוכתא טובא (שם קיח. ב) אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן. וי"ל דאה"נ דטפי עדיף מחלוקת ואח"כ סתם מסתם מתני' בלא מחלוקת דמתני', משום דכל ששנה רבי מחלוקת ואח"כ סתם נראה שזקדק הרבה בדבר. ואחר ששנה המחלוקת ראה דברי האחד וסתם כמותו.

11. ספר שערים מצויינים בהלכה

האחד וסתם כמותו. וכזה כתב בלחם משנה (ברכות פ"ד מ"א) דמעיקרא ספוקי מספקא ליה הלכתא כמאן, והדר פשיטא ליה, וסתם כדברי אותו שנראין לו אח"כ, ומשנה ראשונה לא זזה ממקומה. ועי' בשטמ"ק

12. ספר שערים מצויינים בהלכה

סוטה (רפ"ט) דהכס"מ לא פירש זו מנין לו, ואדרבה נמצא להיפך בתוס' מס' שבת (פא: ד"ה והאמר), ולדעת הרי"ף והרא"ש נמי אין סדר אפילו בתרי סדרי, אבל כתב סברא דכיון דנקטינן בסדר למשנה באסמכתא, כדאיתא במס' שבת (לא.) אקרא "והיה אמונת עתך וגו'", א"כ י"ל דכסדר האסמכתא למדמ רבינו הקדוש, משא"כ בסדר המסכתות שבכל סדר וסדר, אע"פ שמפני טעם סדרן כך, מ"מ הואיל ולא באסמכתא דקרא נסדרו, לא היה מלמדן עם תלמידיו אלא במקום שלכם חפץ. והמג"א (סוסי תפט) ס"ל דבשני סדרים אין סדר למשנה. וכ"ה בכללי הגמרא להכנה"ג

אבל בתרי מסכתות אמרינן. כתב הכס"מ (רוצח רפ"ט) דבתרי סדרי אמרינן יש סדר למשנה, והו"ל סתם ואח"כ מחלוקת, ואין הלכה כסתם. ובכפות תמרים במס' סוכה (לו: תוד"ה כל דין) כתב, דמדברי התוס' שם ראיה להכסף משנה. ועי' בתוס' יו"ט מס'

❖ כולה נזיקין חדא מסכתא היא [עוד עיין בהקדמה לב"ק]

13. המאירי על מסכת בבא קמא דף ב/א

... וכבר ידעת מה שנוזכר במסכת עבודה זרה ז' א' והוא אמרם 'כלה נזיקין חדא מסכתא היא' ופרשנו ענין המאמר בתלתא בבי ששלשתם מסכתא אחת חלוקה לשלשה שערים ונקרא הראשון בבא קמא ר"ל השער הראשון כי השער יתורגם בלשון ירושלמי בבא ונקרא השני בבא מציצא והשלישי בבא בתרא וענין שלשת המסכות אמנם הוא סובב לבאר עקרי הדינין במה שאין בו צד דיני נפשות כלל ובאו עניני השער הראשון לבאר הדינין בתביעות הבאות מזה לזה מצד היזק המגיע ממנו לחברו הן מצד ממונו הן מצד עצמו ובאו עניני השער השני לבאר הדינין בתביעות הבאות דרך טענה מאדם לחברו לא מצד תביעה שמחמת היזק אבל דרך טענה בעניני מציצא ופקדון והקנינים וההולאות ודרכי השאלה והשכירות והקבלנות ובאו עניני השער השלישי בעניני התביעות הבאות בקרקעות מצד היזק המגיע לשכנים מזה לזה בעניני דירתם או חזקת אחד במה שאינו שלו וכן בחלוקת הקרקעות המשותפים וחלוקת היורשים ועניני המורישים ודיני מכירת הקרקעות וקנינם ודיני הנחלות ותקון שטרות:

14. מהר"ץ חיות מסכת בבא קמא דף קב עמוד א

גמרא כולה נזיקין חדא מסכתא היא. נ"ב עי' ספר יד מלאכי סימן של"ח שהביא פלוגתא [1] דדעת רב שרירא גאון ור"י הלוי דוקא שלשה בבות דנחשבו כמסכתא רק נחלקו לשלשה שערים כי בבא פירושו שער ראשון ושער האמצעי ושער האחרון אבל חדא מסכתא היא אבל סנהדרין וע"ז ושאר מסכתות בסדר נזיקין המה מסכתות נפרדות [2] ודעת הריטב"א שכל המסכתות בסדר נזיקין נחשבות כחדא מסכתא ע"ש ועי' תוי"ט בפתחה לב"ק שהביא כן בשם הרמב"ם:

15. ר"י מיגאש על שבועות דף ב/ב

והא דיוק גופא דקא דאיק בגמרא וקאמר, מכדי תנא ממכות סליק, אם תשאל והא קיימא לן (עבודה זרה ז, א) אין סדר למשנה בתרי מסכתא, ... אי נמי יש לומר דההיא דאמרינן התם ורב יוסף כולה סדר נזיקין כחדא מסכתא הוא, לאו אתלתא בבי בלחוד קאמר, אלא אכוליה סדר נזיקין, דהויא לה מכות ושבועות בכלל, [וזה הטעם האחרון צריך עיון בדיקה]:

16. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף קב עמוד א

[ט] ואי בעית אימא משום דקתני לה גבי הלכתא פסיקתא - פי' טעמיה דר' יוסף שאהדרינהו לאפיה [בכעס - רש"י בסוכה י"א א] משום שלא היה רב הונא צריך לומר שהלכה כר"י דפשיטא הוא דהרי נשנה גבי הלכתא פסיקתא.

ומקשה התו"ח דלעיל קאמר ר' יוסף בעצמו משום שמחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם. ותירץ דר"י לא אמר כלום, והש"ס הוא שמפרש טעמיה למה אהדרינהו לאפיה.
ומדו"ב לומד שר' יוסף בעצמו אמר משום שהוי סתם ואח"כ מחלוקת, ועל מה שהגמ' מקשה אין סדר למשנה ע"ז קאמר אי בעית אימא דמסתמא שנה המשנה בב"מ באחרונה מפני שהוא הלכתא פסיקתא.
הקו"ש [אות קנג] מקשה על מה שהגמ' אומרת משום דקתני לה גבי הלכתא פסיקתא, צ"ע דהגמ' [בנדה דף ז ב] אומרת שאין למדין הלכה ממשנה ואפ' קתני בהדיא שהלכה כפלוגי לא מהני, ומה עדיף מה דקתני לה גבי הלכתא פסיקתא. ולפי המדו"ב ניחא שהא דקתני גבי הלכתא פסיקתא בא ללמד ששנה המשנה בב"מ באחרונה והוי מחלוקת ואח"כ סתם. [והא דמחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם אינו הלכה שנפסקה במשנה אלא כלל להלכה שפסקו האמוראים].

17. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא קמא דף קב/א

(קנג) דף ק"ב. משום דקתני לה גבי הלכתא פסיקתא. וצ"ע דהא אפילו מפורש במשנה שהלכה כפלוגי לא מהני משום דאין למדין הלכה ממשנה - נדה ז' - ומאי עדיפותא הא דתני לה גבי הלכתא פסיקתא יותר ממה ששנה בפירוש הלכה כדבריו:

18. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף קב עמוד ב

[א] ליקח לו חיטין ולקח בהן שעורים - רש"י ותוס' כתבו שמייירי שנתן המעות למחצית שכר, ולכן אם הרויח הרוח לאמצע שכך היה ההסכם ביניהם, אבל אם שלח שליח לקנות סחורה שכל הרוח יהיה למשלח ושליח שינה [ולסחורה גם לר"מ יכול לשנות] אז אם הרויח הרוח כולו לבעה"ב, וכ"כ הרי"ף והרא"ש.

אבל הנ"י והפנ"י [לתד"ה הא] מביאים דעת הרא"ה שס"ל שגם בכה"ג חצי מהרוח לשליח, כיון שהרוח בא ע"י ששליח שינה מדברי בעה"ב. הקו"ש [אות קיג] הביא דכן מבואר בירושלמי.
השו"ע [סימן קפג - ה] פסק כמו רש"י והרי"ף, והש"ך [סק"י] כתב דיכול לומר קים לי כמו הרא"ה.

19. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף קב עמוד ב

[ב] לא קשיא הא ר"מ הא ר"י הא ר"מ דאמר שינוי קונה וכו' - הפנ"י מקשה דהתינח היכא דהיה צריך לצבעו אדום וצבעו שחור עשה שינוי בבגד אבל כאן שבמקום לקנות חיטים קנה שעורים איזה שינוי עשה.

מבאר הפנ"י [וכ"כ מהרש"ל בקצרה] דכוונת הגמ' הא ר"מ שסובר שמשנה מדעת בעה"ב הוי גזלן, ולכן גבי צבעו שחור קונה בשינוי וכאן כיון שהוי גזלן על המעות מתבטל מלהיות שליח, אבל לר"י שמשנה מדעת בעה"ב אינו גזלן, [משום שלא מתכוון לגזול] אינו גזלן על המעות ולא התבטל מלהיות שליח, ולכן אם הרויח הרוח לאמצע.

ויוצא לפ"ז שמחלוקת ר"מ ור"י אם משנה מדעת בעה"ב הוי גזלן, וקשה דתוס' [לעיל צה ב] פירשו שנחלקו האם שינוי קונה באומן או דשינוי קונה משום תקנת השבים שלא שייך אצל אומן. וכן מקשה החזו"א [סימן יז - ב ד"ה יש].

ור"ת שם מבאר שנחלקו האם אומן שאין מתכוון לקנות קונה בשינוי, ולדבריו ניחא הסוגיא כאן.

הדרכ"ד חולק על הפנ"י ולומד דכאן שהשליח לוקח מעות של בעה"ב וקונה בהן שעורים הוי גזלן ממש, ופליגי ר"מ ור"י אם שינוי קונה [עיין לעיל צו. שגם אם הגזילה והשינוי באים כאחד קונה בשינוי]. ולפ"ז פליגי ר"מ ור"י האם שינוי קונה וכן משמע מרש"י אצלנו, וכן משמע מרש"י [לעיל במשנה ק ב] שר"מ סובר שינוי קונה ור' יהודה ס"ל שרבנן קנסו ששינוי לא יקנה כדי שהגזלן לא ירויח אלא תהיה ידו על התחטונה.

20. ספר שערים מצויינים בהלכה

ואם הותירו הותירו לאמצע. כתב הרא"ש

הקשה בשטמ"ק בשם הרמ"ה, מהא דתנן במשנה (ק:) הפסיד הצבע אפילו שכרו, ואין לו אלא ההוצאה, או שיש לו השבח אם הוא פחות מההוצאה, וא"כ למה כאן הותירו לאמצע, ותירץ דשם גוף הצמר שייך לבעה"ב ואין לצבע בו כלום, ולכן קאי ברשותו, אבל הכא דגוף הסחורה לאו דבעה"ב היא לפיכך הותירו לאמצע. ובספר המכריע (סי עט) כתב ביותר, דשם אע"ג דשינהו הצבע, אינו יכול לקנותו בזה השינוי, כי אשבח האי צמר ברשותיה דמריה אשבח, אבל הכא מעות שקל מיניה, ומעות מי אשבחו שיהו המעות

בעין ויהיה השבח עליהן, לא השביחו אלא החטים שקנה בהם, והחטים אינם של בעה"ב שנאמר חטים השביחו.

21. חדושי הרשב"א על מסכת בבא קמא דף קב/ב

ושמענין משמעתין תרתי, דכל היכא דנתכוין לגזול ולקנות לעצמו אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו, דכל שמתכוין לגזול ולקנות לעצמו אין חילוק בין ר' יהודה לר' מאיר. ומיהו זוקא בשיש עדים ששלח בהן יד לעצמו, או שאמר שחזור בו משליחותו וקונה באותן מעות לעצמו, הא סתמא אינו נאמן, וכדאמרינן לקמן בפרק הגזול ומאכיל (קטז, ב) גבי שיירה שהיתה מהלכת במדבר אמר רמי בר חמא בשותפי עסקינן וכגון זה שותף חולק שלא לדעת חבירו, אמר מפליג פליג לא אמר לא פליג רבא אמר הכא בפועלין עסקינן וכדבר יהודה אמר רב דאמר פועל יכול לחזור ואפי' בחצי היום, אמר מהדר הדר ביה לא אמר לא מהדר. ושמענין נמי משמעתין דכל היכא דמתכוין לזכות לבעל המעות זכה בעל המעות, ואע"פ ששינה בדבר שבעל המעות מקפיד בחטים ושעורים ולאכילה, דלר' יהודה הותירו לבעל המעות אליבא דר' יוחנן:

22. רשימות שעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת בבא קמא דף קב עמוד ב

גמ'. מחכו עלה במערבא כו'. יעויין בשיטה מקובצת בשם הרשב"א והרא"ש בביאור שיטת ר' יוחנן. וז"ל הרשב"א וי"ל דלר' יוחנן ל"ש הכי ול"ש הכי לעולם דעת המוכר למכור למי שהמעות שלו כו' עכ"ל. וכו' הרא"ש וז"ל שדעת המוכר להקנות המקח לבעל המעות לכל מי שיהיה כו' עכ"ל.

יש לחקור בדעת הראשונים שבעל המעות קונה, האם ר"ל שיש אומדנא דמוכח שדעת המוכר להקנות לבעל המעות (והשלוח זוכה בעדו מדין זכין לאדם שלא בפניו), או"ד שחל כאן הלכה מיוחדת הקובעת שכשיש סתירה בין דעת המוכר ובין דעת הלוקח בנוגע למיהו הקונה, הקנין חל לבעל המעות, ושהמעות עצמן קובעות את הקנין ע"פ דין, וצ"ע בזה

בענין מי הודיע לבעל החטין

א) מחכו עלה זמערבא לר' יוחנן אליצא דר' יהודה וכי מי הודיע לבעל החטין שיקנה חטין לבעל מעות, וא"כ זמא נחלקו ר' יוחנן וזני מערבא. ולכאור' י"ל דיסוד המחלוקת בעיקר דין דעת מקנה הנזכר להקנאה, אס בעינן הקנאותו דדעתו ורלונו או דסגי זמא שיס התרצות והסכמה באופן דניחא ליה ואי"כ דעת מקנה אלא אס מתרצה ואינו מתנגד יכולין לזכות בחפץ שלו כמו שזוכין בחפץ של הפקר ע"י דעת הקונה, ה"ה בחפץ של בעלים באופן שמתרצה, דכה"ג אין בעלותו מעכבת מלזכות, דרק מחמת זכותו ובעלותו ל"ש לזכות, וכל שמוותר ומסכים שוב שיין לזכות בשלו גם בלי הקנאותו דדעתו. ולפ"ז י"ל דבני מערבא ס"ל דלרין הקנאה, אבל לר' יוחנן אי"כ לזה, ומאחר שקיבל מעות ולא איכפת ליה מי הזוכה, שוב כל מי שדעת הנותן שיזכה, שנתן כסף על דעת כן, יכול לקנות.

ג) וכשנעייין בראשונים נראה ב' דרכים בזה. שיטת הרשב"א דדעת המוכר הוא לבעל המעות לפי ר' יוחנן, ולבני מערבא דעתו למי שעושה הקנין, כסתמא זה שמוסר לו הכסף, אבל באופן שהוא שליח וידו כיד הבעלים הרי ממילא נחשב הבעלים עזמו כעושה הקנין, ולכן כלול דדעתו שהמשלח יקנה. ע' רשב"א (ד"ה מכלל) דלר' יוחנן לעולם דעת המוכר למי שהמעות שלו או למי שדעת בעל המעות לקנות לו, לכן כשם שסתם לוקח קונה

ד) והרא"ש כתב, וליחא דבני מערבא דאע"ג דשני השליח, מ"מ אין מחכין לקנות ודעתו לזכות לנזרך בעל המעות, ואע"פ שבעל החטין מזכה לשליח החטין ידו כיד בעל המעות שהוא מחכין לזכות ולא בעינן שידע בעל החטין שהוא זוכה לבעל המעות וכו' עכ"ל.
ובחדושי הגרש"ק ז"ל לב"מ (י"ז) כתב שכסף שאל הקנין מלד המקנה בעינן סברת הראשונים שדעתו לבעל המעות, ובמטלטלין שנקנין במשיכה י"ל דסגי בטעם הרא"ש, דאי"כ דעת המוכר כיון דזכות הוא לו וגלי דעתא דרובה במכירה זו.

24. גליוני הש"ס מסכת בבא קמא דף קב עמוד ב

שם סבר מצוה קא עבידנא, נ"ב מוכח דבאמת אינו מצוה והכי מיסתבר וא"כ צע"ק לכאורה דא"כ אמאי הוי הקדש הא הוי הקדש טעות וכזה ק' בערכין כ"ד א':

25. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף קב עמוד ב

יב] וכי דעתו של אדם על תפיליו ותנן המקדיש נכסיו מעלין לו תפילין - פירש"י שמין היינו משאירים לו מעות כדי לקנות תפילין. אלמא מקדיש גם תפילין אף שאין דעתו עליהם. ולכאורה קשה איך חל ההקדש על דבר שאין דעתו עליו.

מבאר החזו"א [ב"ק סימן כא - ד] דכוונת הגמ' כיון שהקדיש כל נכסיו ורק בלב חשב שאינו רוצה להקדיש תפיליו הוי דברים שבלב שאינם דברים, וא"כ גם מה שחשב שלא להקדיש כסות אשתו ובניו הוי דברים שבלב. ומשני דבאמת כוונתו גם להקדיש תפיליו אבל אין כוונתו להקדיש כסות אשתו ובניו, ומהני מחשבתו כיון שהוי אומדנא דמוכח והוי דברים שבלב כל אדם.

26. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף קב עמוד ב

ג] כל המקדיש נכסיו נעשה כמי שהקנה להן כסות אשתו ובניו מעיקרא - מבאר ר' פריץ שלפני ההקדש מקנה לאשתו ובניו כסותם כדי שלא יחול עליהם ההקדש.

ולפי תוס' [ד"ה מי] שהקושיה היתה שיחול הקדש על המעות ששילם לאומן, צ"ל שלפני ההקדש מקנה לאשה את המעות שצריך לשלם עבור הצבע כדי שלא יחול עליהם הקדש ולא תצטרך לשלם לאומן.

הרשב"א מקשה איך נקנה הכסות לאשה בלי מעשה קנין.

בתחילה רוצה הרשב"א לתרץ שהוי תקנה דרבנן, שלב ב"ד מתנה עליהם שיהיו קנויים לאשה בלי מעשה קנין.

למסקנה מתרץ הרשב"א שכיון שיש לבעל גמירות דעת גמורה קונה בלי מעשה קנין. רע"א [תשו' סימן לז ד"ה ונלע"ד] וחזו"א [ב"ק סימן כא - ה] מדמים את זה למש"כ [בבב"א יח ב] שאם יש גמירות דעת גמורה קונה בלי מעשה קנין, וכן [בקי' ט ב] כמה אתה נותן לבתך כך וכך הן הן הדברים הנקנים באמירה [בלי מעשה קנין].

ההג' אשרי מביא מהרי"ח שכתב שמשמע מלשון הגמ' שרק הקדש אינו לוקח כסות אשתו אבל בעל חוב טורף. ומבאר הקה"ח משום שהוי תקנת חכמים שתיקנו רק בהקדש ולא בבע"ח. ומביא דהרמב"ן והרא"ש סוברים שגם בבעל חוב עשו תקנה.

27. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף קב עמוד ב

טו] הלוקח שדה בשם ריש גלותא אין כופין אותו ריש גלותא למכור מכלל דמקנא קניא ליה לימא פליג דבני מערבא וכו' - יש בגמ' שני ביאורים.

א. הש"ך [סימן קפג - ב] הבין שכוונת הגמ' מכלל דמקנא קניא ליה היינו לריש גלותא [שקנוי ממש לריש גלותא], ולכן מקשה הגמ' לפי בני מערבא כיון שלא הודיע למוכר שקונה עבור ריש גלותא איך קנוי לו. והש"ך מקשה שלפי ר' ירוחם [הנ"ל אות יד] יקשה גם לרשב"ס שחולק על בני מערבא וס"ל שמוכר מקנה לבעל המעות קשה דכאן ריש גלותא לא נתן מעות ואיך קנוי לו.

הקה"ח [סימן קפד - א] מביא שגם הט"ז למד כמו הש"ך שריש גלותא קנה והקושיה איך קנה. וכן מביא המחנ"א [שלוחים סימן יח] בשם תשו' הרא"ש.

המחנ"א והקה"ח שם מקשים על הפשט של הש"ך והט"ז שמסתמא סיפר למוכר שקונה עבור הריש גלותא כמש"כ רש"י [ד"ה הלוקח], וא"כ מה קושית הגמ' מי הודיעו.

ב. הרשב"א ותורא"ש וגאון בשיטה, וכן המחנ"א וקה"ח [סימן קפג - ד וקפד - א] והמדו"ב לומדים שהריש גלותא לא קנה השדה, וקושית הגמ' מכלל דמקנא קניא ללוקח, ואיך קנה לוקח הרי אמר למוכר שהקונה הוא ריש גלותא, ומנ"ל להקנות ללוקח אלא ראייה שדעת מוכר תמיד להקנות לבעל המעות ולכן קונה לוקח שמעות שלו, וזה חולק על בני מערבא שסוברים שמוכר מקנה למי שנותן מעות, וכאן שנתן מעות בשם ריש גלותא דעת מוכר להקנות לריש גלותא.

והגמ' מתרצת דמיירי שאמר למוכר שקונה עבור עצמו, ורוצה רק שבשטר יהיה כתוב על שם ריש גלותא.

=====

1. דף על הדף בבא קמא דף קב עמוד ב

בגמ': אי הכי אפילו חטין וחטין נמי לא [נימא מי הודיע דשליחותי דבעה"ב קא עביד].

בעונג יום טוב (יו"ד סי' קי"ג) דן בחקירת האחרונים: אי שלוחו של אדם כמותו היינו שאף השליח נעשה כגוף המשלח, או שאינו אלא מסירת כוחו, אבל אין הוא כגוף המשלח ממש.

וכתב דלכא' מדברי ר"א כאן שהמוכר בעל החטין מקנה לבעל המעות בחטין וחטין כיון דשליחותי קא עביד, מוכח דסובר דגוף השליח נעשה כגוף המשלח, ולכן אף שאינו יודע שהוא שליח, ממילא ה"ז כאילו מתכוין להקנות להמשלח.

אמנם למסקנא דמילתא הרי אידחא לה מילתא דר"א, ולעולם לא אמרינן דמחשבת המוכר הוא להקנות להמשלח, והטעם דאין השליח כגוף של המשלח אלא מסירת כוחו בעלמא, לכן אין המוכר מקנה אותו רק לו, ולא להמשלח.

הגר"ש שקופ (בחי' לבבא מציעא סי' י"ז) ביאר הפלוגתא כאן בסוגיין, דנחלקו באומדנא כשהמוכר מקנה האם הוא מקנה לה"צורה" כלומר להשליח שעומד לפניו, או לה"סיבה" דהיינו לבעל הכסף שהוא המשלח, עיין שם.

2. דף על הדף בבא קמא דף קב עמוד ב

בגמ': כל המקדיש נכסיו אין דעתו על כסות אשתו ובניו וכו' דעתו של אדם על תפיליו וכו'.

בקובץ עולת החודש (תשל"ח ע' שי"ד) דן בענין מי שמכר את כל החמץ שבביתו בערב פסח, האם בכלל המכירה ג"כ החמץ שרוצה לקיים בו מצוות שריפה, וכתב שם חכ"א בענין זה: כיון דכל עיקר מה שמוכריו הכל ואין סומכין על הביטול הוא מחשש שמא ישאר בביתו איזה חמץ חשוב, וימצאנו תוך הפסח או לאחר הפסח ולענין חמץ שעבר עליו הפסח, אבל לאותו חמץ שרוצה לשרוף בודאי אין בדעתו לכללו בהמכירה, דלזה די לו במה שמבטלו כיון שכבר הוציאו מרשותו, ואינו רוצה לזכות בו ואפילו לאחר הפסח וז"ב.

ונראה דאין זה בכלל מה דקיי"ל דברים שבלב לא הוי דברים, דהנה בחי' הרשב"א קידושין (מ"ט ע"ב) הביא משם ר"ת להקשות על הא דפסק שם דברים שבלב ל"ה דברים, מהא דתנן (תרומות פ"ג) נתכוון לומר עולה ואמר שלמים לא אמר ולא כלום, ותי' דהתם טעמו משום דטעות הוא ואין דיבורו דיבור דלישנא דאיתקיל לי', ודומה לזה נדרי שגגות קונם אם אכלתי ונזכר שאכל שלא הי' בלבו לידור ונדר, אבל הכא שאומר מה שבלבו לומר אעפ"י שאין בלבו רוצה במה שגמר בלבו להוציא בפיו דברים שבלב הם ואינם דברים, וכן במכר עכ"ל, ועיי"ש שהאריך. וכ"כ תי' זה ברא"ש ור"ן (שבועות כ"ו ע"ב) הביאו ש"ך יו"ד (סי' רל"ב סקל"ד) ובר"ן קידושין שם, בשינוי לשון קצת. מבואר מדבריו דדוקא בגומר בלבו לומר דבר שיהא מוכיח נגד מה שרוצה בלבו, אמרי' דמה שרוצה בלבו הוה דברים שבלב, אבל אם לא עלה בלבו שדיבורו יהי' היפוך רצונו שבלבו, ואילו כן לא הי' אומרו, אין דיבורו כלום וכהא דנדרי שגגות דדומה להא דלישנא הוא דאיתקיל לי' ודו"ק. וה"ה בכל דבר כגון במכר וכדומה אילו אנו יודעין בבירור שעל דעת זה לא גמר בלבו לומר דברים הללו אין דיבורו מועיל כלל.

ראי' לדבר מגמ' (ב"ק ק"ב ע"ב) דאמרי' כל המקדיש אין דעתו על כסות אשתו ובניו, אבל דעתו של אדם על תפיליו עיי"ש. הרי אם הקדיש אדם כל נכסיו סתם, ואעפ"י שבלבו גמר להוציא בשפתיו הלשון כל נכסיו, מ"מ כיון שאנו אומדין דעתו שאין אדם מקדיש כסות אשתו ובניו אין בדיבורו כלום, וה"ט כיון שלא הי' בלבו אז שדיבור זה כולל כסות אשתו ובניו, וכן לפי ההו"א שם לענין תפילין שלו.

ולהלן כותב:

ועתה האיר ה' את עיני בשו"ת חת"ס (אה"ע סי' צ"ז) שכ' כעין סברא זו וז"ל, וכל שמחשבת לבו ניכרת מתוך מעשיו ל"ה דברים שבלב, אלא כלנו יודעים שלא הי' דבורו הראשון דבור מוחלט עם הסכמת הלב והמחשבה, וכל מה שאדם עושה בלי לב אין בו ממש עכ"ל ועיי"ש, והוא מבואר בחי' הרשב"א הנ"ל ומראיות שהבאתי.

והוא מסיים שם:

ולפי"ד אין כאן בית מיחוש מה שחששו איזה פוסקים עפ"י מה שכתב המהר"ם שיק (סי' ר"ה) דאם נהנה מהחמץ שמכר הרי הוא מבטל המכירה, וכבר הביאו האחרונים דבריו והסכימו עמו, וכן כתב בשד"ח מערכת חו"מ (סי' ט' אות ל"ה), וא"כ אם ימכור חמצו ואח"כ יקח חמץ לשרוף או לאכול הרי מבטל בזה את המכירה. ולפי הנ"ל ניחא, דאין בכלל המכירה מה שאנו יודעין בבידור שאין בדעתו למכרו, וכמו דל"ה בכלל הביטול וכנ"ל. ומהר"ם שיק מיירי בנו"נ בתוך חנותו, דבודאי רוצה למכור אותו חמץ לנכרי, אם לא ימכרנו לאחר בע"פ או בתוך הפסח.

כתב הגאון ר' יצחק זילברשטיין שליט"א בספרו חשוקי חמד עמ"ס פסחים (ל"ח ע"א):

שאלה, אדם שחלה וכדי לממן את הוצאות ריפוי ונסיעתו לחו"ל, מכר את כל נכסיו ונמצאו בהם מצות שקנה לקראת הפסח, האם גם הם מכורים, או שמא חפצי מצוה שאדם זקוק להם אינם בכלל המכר, כי אנו סהדי שאין אדם מוכרם?

תשובה, נאמר במסכת בבא קמא (דף קב ע"ב) אמר ר' אבא כל המקדיש נכסיו אין דעתו על כסות אשתו ובניו, מתקיף לה ר' זירא וכי דעתו של אדם על תפיליו? ותנן המקדיש נכסיו מעליו לו תפילין [ילוה המעות ויתן בשבילם להקדש, רש"י]. אמר ליה אביי אין, דעתו של אדם על תפילין, המקדיש נכסיו סבר מצוה קא עבידנא, ואין דעתו דל אדם על כסות אשתו ובניו משום איבה.

ולפי זה המוכר כל נכסיו אין התפילין בכלל המכירה, ורק בהקדיש נכסיו דעתו גם על התפילין כי סבר

מצוה קא עבידנא. וכך משמע מדברי התוספות יום טוב במסכת ערכין (פ"ו מ"ד), וע"ש עוד בענין זה.